

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ДНІ НАУКИ
ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ – 2010

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
(21–22 КВІТНЯ 2010 РОКУ)

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ЧАСТИНА VIII

Редакційна колегія: **А.Є. Конверський**, д-р філос. наук, проф., чл.-кор. НАН України (голова); **С.В. Руденко**, канд. філос. наук (відповідальний секретар); **І.С. Добронравова**, д-р філос. наук, проф.; **В.Ф. Цвих**, д-р політ. наук, проф.; **А.М. Лой**, д-р філос. наук, проф.; **В.І. Лубський**, д-р філос. наук, проф.; **В.І. Панченко**, д-р філос. наук, проф.; **А.О. Приятельчук**, канд. філос. наук, доц.; **М.Ю. Русин**, канд. філос. наук, проф.; **П.П. Шляхтун**, д-р філос. наук, проф.; **В.І. Ярошовець**, д-р філос. наук, проф.

*Рекомендовано до друку
вченою радою філософського факультету
(протокол № 6 від 29 березня 2010 року)*

Дні науки філософського факультету – 2010 : Міжнародна наукова конференція (21–22 квітня 2010 року) : Матеріали доповідей та виступів. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2010. – Ч. VIII. – 191 с.

Адреса редакційної колегії: 01601, Київ, вул. Володимирська, 60, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, філософський факультет; ☎ (38044) 239 31 94

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Редколегія залишає за собою право скорочувати та редагувати подані матеріали. Рукописи та дискети не повертаються.

М.Я. Данилевський підкреслює радикальні відмінності європейського та слов'янського суспільств, в основі яких закладені різні релігійні традиції. Ці відмінності з рештою призведуть до військових конфліктів на релігійному ґрунті. Автор "Росії і Європи" вважає неминучим військове протистояння з Європою при вирішенні, так званого, "східного питання", тобто "через свободу, незалежність Слов'ян, через володіння Цареградом, а на прапорі боротьби слов'янських народів з Європою повинно бути накреслено – православ'я, слов'янство, селянський наділ" [Там же. – С. 553].

Зі всього складного комплексу уявлень православно-християнської традиції, яка була найважливішою складовою світогляду М. Я. Данилевського, необхідно підкреслити загальнохристиянське уявлення про дію Промислу в історії. Крім того, Августинівське вчення про боротьбу Граду земного і небесного як про сенс та головний зміст історичного процесу, доповненого православним уявленням про католицтво, як про духовне явище, що відноситься до категорії царства земного.

Своєю концепцією М.Я. Данилевський руйнує теоретичні забобони свого часу та головний з них – європоцентризм. Він наполегливо бореться з ідеєю "загальнолюдської культури". Для нього вона є невинуватим прагненням Європи нав'язати народам, які стоять за її межами, свою культуру. Глибоко відчуючи своєрідність слов'янського, та російського зокрема, культурного типу, вчений прийшов до своєї ідеї про те, що все людство складається з ряду культурних типів, і що немає і не може бути одного, для всіх єдиного типу культури. Претензійному універсалізму європейської культури, яка вважає, що всі інші культури стоять нижче за неї, яка бачить "прогрес" в тому, аби інші культури відмовлялися від своєї своєрідності та залучалися до цієї єдиної європейської культури, – цьому уявному універсалізму романогерманської культури М.Я. Данилевський протиставляє своє вчення про натуральне різноманіття культурних типів.

У своїй теорії М.Я. Данилевський окреслив ряд проблем, що стали найважливішими в філософській думці XX-XXI століть. Серед них: проблема ролі релігії, а саме християнства, в цивілізації; співвідношення національного та загальнолюдського, розвінчання ідеї європоцентризму, проблема специфіки культурного діалогу та взаємовпливу культур, які трансформувалися в кінці XX століття в проблему під загальною назвою "глобалізація"; проблема визначення суспільного прогресу; проблема нового, цивілізаційного бачення шляху всесвітнього історичного процесу в усій його багатоплановості та полілінійності.

Т.Г. Шоріна, асист., НАУ, Київ

НЕГАТИВНА ДІАЛЕКТИКА ТРАНСФОРМАЦІЙ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ Й ПРАКТИК МОЛОДІЖНИХ СУБКУЛЬТУР

Сучасні суспільні трансформації, за свідченнями соціологів, неоднозначно позначаються на поведінці і суб'єктивній реальності людей й переважно окреслюються негативним модусом оцінок. Так виявляється, що лише 10 %

населення добре адаптувалися і нормально почуваються за сучасних умов, а інші перебувають в процесі пошуку свого місця у житті або висловлюють небажання пристосовуватися до нинішньої ситуації. Проте особливість сучасного характеру адаптації, за соціологами, полягає в тому, що він спричинений не позитивними установками на сприйняття нового явища і вироблення відповідно до нього адекватної поведінки, а навпаки. Теперішня реальність в масовому масштабі зумовлює примусово-узгоджувальну поведінку, а на рівні суспільної свідомості породжує феномен адаптивної асиметрії, коли погляди, публічно декларовані людьми, не співпадають з їхньою поведінкою.

Відчужено-асиметричний характер суспільних трансформацій повною мірою відбивається у свідомості такого соціального прошарку населення як молодь. Щільна увага науковців до цієї соціальної категорії пояснюється роллю і місцем, яку обіймає молодь у суспільстві. Виступаючи в якості елемента природного відтворення населення, молодь разом із тим постає тою соціальною силою, яка вможливує забезпечення розвитку суспільства й становить продукт суспільних змін. Отже молодь виявляється лакмусовою групою, за допомогою якої можна визначати образ і потенціал сучасного транзитивного суспільства.

Дослідження конкретних соціологічних аспектів трансформацій суспільної свідомості у молоді засвідчило, що воно позначається наступними рисами як: деструкція сутності праці; зміна життєвих мотивацій – переорієнтація їх на прагматичні орієнтації повсякденного буття; асоціальним ситуативно означеним стилем поведінки; міфологічно-утопічними соціальними потребами; розмитими й ослабленими моральними настановами; й протилежними – поміченими соціальним песимізмом, зневірою, низькою самооцінкою власних здібностей і можливостей стосовно своїх соціальних перспектив, адаптаційними звуженими громадянськими, політичними уподобаннями та активністю; змінами характеру міжособистісних та сімейних стосунків – позначених орієнтацією на об'єктний прагматично-гедоністичний характер відношення.

Найвиразнішим шаром молодіжного середовища, в якому гранично проявляється негативна діалектика загального й одиничного, практичного й чуттєвого, індивідуального й групового, бунтарського й конформістського, активістського й ескапістського, – є неформальні молодіжні рухи, а серед них авангардні молодіжні субкультури. За ціннісним спрямування науковці виділяють наступні типи субкультур: романтично-ескапістські (гіпі, толкієністи, частково байкери); гедоністично-розважальні (мажори, рейвери, репери тощо); кримінально-делінквентні ("гопники", "любери", "ультрас" тощо), анархонігілістичні (панки, металісти тощо); екстремістські політизовані субкультури "лівого" чи "правого" кшталту. За традиційними визначеннями др. п. XX ст. субкультури розуміли як групи людей, чия перспектива й життєвий стиль помітно відрізняються від визначених домінантною культурою, й які ідентифікують себе як відмінні від інших. Проте зсув культури, пов'язаний із постмодерністською парадигмою світовідчуття сучасності, розхитує дану категоричність протиставлення. Індетермінований, несубстанціальний, а, отже, плюральний й мозаїчний постмодерністський дискурс "спускає" метанаративні системи цінностей на рівень індивідуальної свідомості, яка власною во-

лею й утверджує об'єктивність їх змісту. Тож, починаючи з 90-х років дедалі складніше визначатись із "стандартом культури", "нормативними ідеалами", а тому визначення субкультури переходить тепер від полюсу "відхилення від" до уявлення про культурний плюралізм, який освячує й захищає право на будь-який спосіб життя, що його обрав індивід, право залишатися "таким як є". Але в умовах транзитивної реальності й сама людина набуває статусу "лімінальної" (В. Тернер) – особи з невизначеним статусом, що знаходиться в процесі переходу, або такої, що випала з суспільства. Проте субкультури продовжують своє існування. Чим же вони затребувані, які культурні запити задовольняють? Згідно психологу М.В. Розину, це потреба в позбавленні конфлікту із дорослими; потреба в переживанні подій і власної дії; потреба в приналежності до групи; потреба в соціальному визнанні "тут і зараз"; потреба в сенсі боротьба за "свій образ життя". Як видно, гіперіндивідуалізована людина постмодерну не позбавлена фундаментальних соціальних й екзистенційних пошуків власного "культурного коду", проте слід визнати, що цей пошук окреслений простором не предметно-структурної реальності, а сферою віртуально-симулякрального середовища, знаково-символічних діях суб'єктивованої реальності. Субкультури порушують, розхитують нормативно-ідеальні основи культури, проте в цьому протистоянні висвітлюють й завдають вірогідні моделі нових етико-естетичних орієнтацій. З іншого боку, індивіди як "негативна тотожність" (Е. Еріксон) сприяють реставруванню нової-старої архаїки, традиціоналістсько-ритуалізованих практик соціальної регуляції під контролем "суспільної думки" й колективних міфологем, які, навпаки, сприяють налагодженню комунікації та укріпленню наявної соціальної конструкції.

Таким чином, контркультурність субкультур одночасно із альтернативністю їх начал – це такий соціально-психологічний, культурно-ціннісний феномен, який і виходить за межі загальної культури, проте й "зависає" у її невизначеності. Люба соціальна самореалізація звідси стає "позитивною", але, як позбавлена моральної оцінки, є нейтральною щодо вимог людського виживання.

О.В. Шумка, студ., ЛНУ ім. І. Франка, Львів

КОНЦЕПЦІЯ "НОВОЇ ЛЮДИНИ" У "НОВОМУ СУСПІЛЬСТВІ" У ФІЛОСОФІЇ Е. ФРОММА

1. Створення здорової економіки ціною хворих людей

"Ми являємо собою суспільство завідомо нещасних людей: одиноких, тривожних та засмучених, таких, які здатні лише на руйнування та постійне відчуття своєї залежності – людей, які радіють, якщо їм вдалося хоча б якось вбити час, котрий вони так посилено намагаються зекономити" [Еріх Фромм "Иметь или быть?" www.vehi.net/fromm/imet3.html].

Психологічний засновок індустріального суспільства, а саме, що індустріальні егоїстичні стремління ведуть до миру та гармонії, а також росту благополуччя кожного, настільки ж помилковий з теоретичної точки зору, наскільки це підтверджується фактами, що спостерігаються. Тепер бути егоїстом – це справедливо.

Трофімець Г.С.	
Музей як простір історичної пам'яті	160
Туренко В.В.	
Особистість як об'єкт і суб'єкт соціальних відносин у вимірах сучасного процесу глобалізації	162
Хмара А.С.	
Чи має майбутнє національна держава? Критична теорія сучасного суспільства. Юрген Габермас та Герберт Маркузе	164
Ховрич Н.М.	
Роль освіти в подоланні кризи інтелектуального розвитку	165
Цибуля С.Л.	
Утопія та ідеологія в соціології знання К. Мангейма	167
Цірат К.	
Поняття "еліта" в постіндустріальному суспільстві	169
Чирва Д.В.	
Вербальный и визуальный аспекты семейной коммуникации	171
Чухно В.І.	
Еволюція та основні види феміністичної критики	173
Шаповал О.П.	
Необхідність змін в мотиваційній складовій людської діяльності	175
Шиленко Б.Є.	
Соціально-філософський аналіз ролі релігії в цивілізаційній концепції М.Я. Данилевського	177
Шоріна Т.Г.	
Негативна діалектика трансформацій свідомості молоді й практик молодіжних субкультур	178
Шумка О.В.	
Концепція "нової людини" у "новому суспільстві" у філософії Е. Фромма	180
Якубіна В.Л.	
Користувачі, котрі "грають" в інтернет (соціально-філософський вимір феномену)	182
Янковская С.Ю.	
Особенности возникновения и реализации социально-культурных инноваций в постиндустриальном обществе	184

Наукове видання

ДНІ НАУКИ

ФІЛОСОФСЬКОГО ФАКУЛЬТЕТУ – 2010

МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
(21–22 КВІТНЯ 2010 РОКУ)

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ ТА ВИСТУПІВ

ЧАСТИНА VIII

Друкується за авторською редакцією

Оригінал-макет виготовлено Видавничо-поліграфічним центром "Київський університет"
Виконавець Д. Ананьївський

Підписано до друку 13.04.10. Формат 60x84^{1/16}. Вид. № 197-8. Гарнітура Arial. Папір офсетний.
Друк офсетний. Наклад 150. Ум. друк. арк. 11,6. Обл.-вид. арк. 16. Зам. № 210-5199.

Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет"

01601, Київ, б-р Т. Шевченка, 14, кімн. 43,

☎ (38044) 239 32 22; (38044) 239 31 72; факс (38044) 239 31 28.

E-mail: vydav_polygraph@univ.kiev.ua

Свідоцтво внесено до Державного реєстру ДК № 1103 від 31.10.02.